

דבר העורך

7 שבועות!!!

זה מתקרב. סיום הש"ס. עוד מעט קט נחלל לספור את השבועות ונחלל למנות את הימים. הן כך והן כך, התאריך יבוא עלינו לטובה, אם ירצה ה'. כי אדר א'. בעזרת ה' התאריך הזה יזכר כיום גדול, אשר בו הדהדה בשורת הדף היומי, וקולו של הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל ימלא את חלל העולם מקצתו ועד קצהו: הדף היומי מאחד את כל יהודי העולם. למדו תורה יהודים חביבים, זו היא כל התורה.

בתקופה האחרונה אנו משתדלים בטורנו הצנוע לדרבן יהודים להצטרף אל מעגלי לומדי הדף היומי, דווקא לפני סיום הש"ס, וסיבות רבות לדבר. תחושת הסיום בצוותא, תעניק ללומד חוויה עצומה שתלווה אותו לכל אורכן של שבע וחצי השנים הבאות עלינו לטובה - בכל תקופה, בכל מסכת, יעמדו לצידו מאות אלפי יהודים ויעודדוהו, אנו איתד, ממשיכים במעלה ההר! כמו כן, אי אפשר להתעלם מן האמת הפשוטה, כי כל יום של לימוד תורה הוא רווח בפני עצמו; מדוע להתחיל ללמוד תורה עוד שבעה שבועות, להפסיד ארבעים ותשעה ימים של לימוד תורה? החיים אינם כה ארוכים עד כדי כך שמי מאיתנו רשאי לוותר על ארבעים ותשעה ימים סתם כך.

השבוע נחשוף שני סיפורים מרתקים ביותר, כל אחד בתחום שונה לחלוטין, אך שניהם עוסקים בלימוד התורה, ובזכות הגדולה של לומדי התורה.

כותב הרב א. ב. שליט"א, (השם שמור במערכת):

לעילוי נשמת

הר"ר **אהרון מזוז** ז"ל

ב"ר יוסף וקמונה ז"ל

נלב"ע כ"ח טבת

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו ידידו הר"ר מאיר מזוז וזוגתו מרת נחמה שיחיו - בני ברק

לעילוי נשמת

הר"ר **אברהם לונדנו** ז"ל

ב"ר דניאל ז"ל

נלב"ע ג' שבט תשס"ב

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י ידידו הר"ר יצחק לונדנו ומשפ' שיחיו - רעננה

לעילוי נשמת

מרת **חיה פונס** ע"ה

ב"ר אברהם אבא ז"ל

נלב"ע ג' שבט תשס"ב

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י בניה הר"ר אלימלך וישראל פונס ומשפ' שיחיו

הרא"ש עולה, כי אם הרופאים היו קובעים את דבריהם באופן וודאי, לא היה צורך בבדיקה - בניגוד לדברי ה"חתם סופר" זצ"ל. ברם, הגר"ש וואזנר שליט"א מבאר, כי יתכן שהרא"ש לא נתכוון לכך שהרופא נאמן בלא בדיקה אחריו, אלא כאשר הוא קובע את אבחנתו על סמך עובדות ולא על פי שיקול דעת. במקרה זה הרופא נאמן, שהרי דבריו נקבעים על פי מציאות הנראית לעין.

קביעות רפואיות בימינו: לפיכך, פוסק הגר"ש וואזנר שליט"א, כי בזמננו, עם התפתחות הטכנולוגיה בכלל, ועולם הרפואה בפרט, קביעות רפואיות, אשר בעבר ניתנו על פי השערה, מתבססות על ממצאים ועל צילומים, וממילא ניתן לסמוך עליהן (שו"ת "שבט הלוי" ח"ה סי' קכ"ו, ו"שיעורי שבט הלוי" סי' קס"ז סעי' ח').

דף כג/א אלא מעתה המפלת דמות הר
אימתי נוצרו ההרים?

בגמרתנו מבואר, כי ההרים נחשבים יצירה, שנאמר (עמוס ד'יג) "כי הנה יוצר ההרים וברא רוח". הזוכים ללמוד גם דף יומי בתלמוד ירושלמי, התוודעו לנאמר בירושלמי במסכת נדה, כי ההרים שונים מיתר הדברים שנוצרו בששת ימי בראשית, "שאין כתיב בהן יצירה מתחילת ברייתו של עולם".

כשהעולם היה עגול: המהר"ץ חיות מבאר את כוונת הירושלמי, כי ב"סיפורי קורות הטבע" נאמר, שהעולם היה עגול ככדור בעת ברייתו, שהעגול מורה על שלמות, וחלק וישר היה. ברבות השנים, סופות סערה עזות, והמבול בראשן, שטפו את היקום ונתהוו הרים, עמקים וגבעות. אות לתהפוכות אלו קיימים במעמקים, בהם נמצאים שרידים ליצורים צומחים וחיים, שאינם מתפתחים במקומות אלו. זו כוונת הירושלמי, כי ההרים לא נוצרו מתחילה, אלא "על ידי השתלשלות חוקי הטבע אשר חקק ה' במעשי בראשית".

כך נוצרו הרי אטליה: בספרי האחרונים הדברים נידונו ביסודיות, תוך כדי עימות קביעה זו עם פסוקים שונים ומדרשים, בהם נאמר במפורש, כי ההרים נוצרו בששת ימי בראשית. התמיהה הגדולה ביותר, היא זו שעמד בה המהרש"ם (שו"ת ח"ז סוף סי' קי"ז). הרי על הרואה הרים משונים בגובהם, מוטל לברך "עושה מעשה בראשית", וכן נפסק להלכה (י"שולחן ערוך" או"ח סי' רכ"ח סעי' א'-ג'), והפוסקים אף טרחו לבאר, כי הרים אשר נוצרו לאחר ששת ימי בראשית אינם ראויים לברכה זו, כפי שה"משנה ברורה" (שם ס"ק א') מבהיר בשם ה"אליה רבה", כי עיקר ברכה זו "כשאנו מכירים היום דבר שאנו יודעים שהקב"ה ברא מששת ימי בראשית ועדיין הוא קיים". כך למשל, בעל "בצל החכמה" (שו"ת ח"ב סי' י'), מצטט מספר פוסקים אשר קבעו, כי אין לברך ברכה זו על ההרים הגבוהים באיטליה, בחצי האי האפירינאי, מפני שבגמרא (שבת נ"א) נאמר, ש"כרך גדול של רומי" נבנה על שרטון שעלה בים מקנה שנעץ גבראל כשנשא שלמה את בת פרעה! הרי לנו, כי בששת ימי בראשית נוצרו הרים גם נוצרו.

עלינו להסיק בהכרח, שבריאת ההרים היא תוצר של מעשה בראשית ואת דברי הירושלמי לפרש כפשוטם, שכוונתו, כי במעשה בראשית המפורט בתורה, לא נזכרה המילה "יצירה" לגבי ההרים, מפני שהם לא היו יצירה נפרדת מן הארץ, אלא נבראו ביחד עמה.

דף כד/א שני גבין ושני שדראות

ארבע עיניים, ארבע ידיים ושני ראשים

עדות מרתקת ביותר מביא הריטב"א, בשם יהודי, ר' אושעיא שמו, אשר ראה אשה שיש לה ארבע עיניים, ארבע ידיים, שני ראשים, והיא אוכלת בכל אחד מהם בנפרד, והיא חייתה למעלה מעשרים שנה. הראשונים עסקו בהרחבה במקרים מסוג זה, לאור מחלוקת רב ושמואל בסוגייתנו, כלהלן.

התורה קובעת, כי בהמה "ששועה" אסורה באכילה. לדעת שמואל מדובר בחיה אשר גבה ועמוד שדרתה שסועים ומחולקים לשניים, זאת אסרה התורה לאכול. ואילו לדעת רב, אין בנמצא בעולם חיה כזו, ואם יש, אין כל סיכוי שתחיה, ולפיכך, לדעתו, כוונת התורה היא לשלול אכילת בהמה נדירה זו בעודה עובר, שאף על פי שכן פקוה, עובר של בהמה שנשחטה, מותר באכילה, אם נמצא כי גבו ועמוד שדרתו חצויים, הוא אסור באכילה.

הכרעת הלכה לאור הגלוי: משכך, כתב הראב"ד, אף על פי שבמחלוקת שבין רב לבין שמואל מכריעים הלכה כרב בהלכות איסור והיתר וכשמואל במקרה זה יש לחרוג מן הכלל ולהכריע כשמואל, שהרי עינינו רואו מסוגלת לשרוד ולהאריך ימים.

אין להשוות בין טבע בני אדם לבין טבע בעלי חיים: הריטב"א דוחר טעמים. האחד, כי אין להוכיח מטבע בני האדם לטבע בעלי החי הששועה המדוברת בגמרתנו היא בעלת שני גופים וראש אחד, בעוד ו כמו גם מקרים נוספים שאותו בימים ההם, היו של בריות בעל להלכה נפסק כדעת רב (י"שולחן ערוך" יו"ד סי' י"ג סעי' ו').

התרגשות גדולה אפפה את הגאון רבי ישועה שמעון חיים עובדיו בהשתאות בספרו "ישמח לבב" (יו"ד סי' ו'), כי "מעשה נפלא בא לידי דקה שהיה לו ב' גופים שלמים מובדלים זה מזה לגמרי, אלא שמו הורכבו שני הצווארים זה על זה ונעשו לצוואר אחד עם ראש אחד

הגב' אהובה אטיאס תחי' מבני ברק פנתה לחמותי הרבנית א. פ. תחי', וסיפרה לה את המעשה הבא כדי לפרסמו ב"מאורות הדף היומי".

אבי החל לבית עולמו. במשך כל השנה חיפשנו זכיות להמוקדת דין, ועדיין הרגשנו שלא עשינו דיו. והנה, התקרב יום השנה לפטירתו, והסתובבנו כולנו חסרי מנוחה - האם אכן התאמצנו דיינו כדי לזכות את אבינו האהוב. אותו היום זכור לי היטב. חתני הופיע ובפיו בשורה: אמא! האם את מדליקה נר ביום השנה?! בודאי... עניתי בפליאה! ושוב שאל: וכי מדוע שלא תדליקי בכל בתי הכנסת בעיר... ואני, עם סימן שאלה גדול על פני! והוא לא מרפה: ושמא, בבתי כנסת בכל ארץ ישראל... ואולי אף במקומות שונים בעולם. ואני לא מבינה כלל, למה הוא חותר...

ואז הוא הכריז, הרי נר מצוה ותורה אור, מה לך זכות גדולה מקביעת שיעור לעילוי נשמות, ביום פטירתו, בעשרות ובמאות בתי כנסיות... זה נשמע נפלא! אין ספק. אבל כיצד? מהיכן המשאבים? מ... מה... אידך!

ואז הוא השלים את ההצעה: מאורות הדף היומי. ניצחנו את נשמות - ביום פטירתו - על דף הגמרא היומי אשר יילמד באותו היום בפי אלפי אלפי לומדים... אין סוף של נרות זיכרון! **מילה** נוספת לא היתה נצרכת. כולנו התרגשנו, לקראת כ"א באדר ב', יום השנה, וידענו שעשינו דבר גדול.

בליל מוצאי יום השנה, חלמתי שאבי ז"ל מקיש בדלת ביתנו, עומד בפתח בפנים מאירות: ומכריז ואומר: "זה הוא זה! אני אחרי המשפט. שפטו אותי, והכל נגמר". הפצתי בו, והוא נכנס והתיישב מרוגש. אני רצתי להכין ולהגיש כוס תה, כהרגל, אך הוא סימן תנועת ביטול, כאומר, אין צורך, מיותר.

ואז החל וסיפר, כי שנה שלמה - שנה לא קלה עברה עליו. הוא הובא והוחזר, הובא והוחזר, בפני בית דין וכעת, הכל מאחורי... באתי להודות לך!

האמת, היא, סימנה הגב' אטיאס: לא הפצתי להוציא סיפור זה לרשות הרבים, הוא היה יקר לי מכדי לפרסמו, ואישי מידי מכדי להניחו ברשות הרבים. אך הפעמון של פעמי סיום השי"ס רגש אותי, וגרם לי לפנות ולשתף אתכם. דעו - מהי הזכות העצומה הגלומה ברעיון האדיר אשר אתם עומדים מאחוריו. אשריכם ואשרי חלקכם.

כותב הרב יוחנן לוי הי"ו

לאחרונה תורגם לעברית ספר שיצא לאור באנגלית - "חיוניות טמירים", וקראתי בו מעשה שמצוה לפרסמו. אכן.

הלימוד השביל

רבי יונה יצחק קאופמן הוא יהודי המנצל את זמנו. תוך כדי נסיעה במכונית הוא מאזין לקלטות תורניות שונות. הפעם הזהדה בחלל הרכב שיתח מוסר מפי הגאון הצדיק רבי דן סגל שליט"א. **הנסיעה** ארכה זמן רב. בשלב מסוים הכביש הצטמצם לשני נתיבים בלבד, אחד לכל צד. גיפ שנסע מאחוריו ניסה לעוקף, עבר לנתיב הנגדי והחל נוסע בצמידות לרכבו של ר' יונה יצחק. הוא כה היה מרוכז בנסיעה שלא שם לב לכך. **ואז** כמעט אירע הגרוע מכל...

ברגע מסוים נדמה היה לו ר' יונה יצחק כי הוא נוסע מדי ימינה וכי מוטב היה לו לסטות מעט שמאלה. הוא החל לסובב את ההגה לכיוון שמאל בחדות, ממש אל תוך הגיפ... לפתע נשמעה צפירה חדה. הוא הבטיח מיד ונכח להרדוף כי הוא על סף התנגשות בגיפ הסמוך לו!... בשבריר שניה חזר והטה את הרכב ימינה, כשליבו חולם בחזקה. נשמתו נעתקה מפחד. הוא לא היה מסוגל להמשיך לנהוג, כשבמחווה החל להצטייר מה שעמד כמעט לקרות. הוא עצר את הרכב בצד הכביש, נשען על מסעד הכסא, ושחרז את האירועים אט אט: תחילה הוא סטה ימינה, אחר כך החליט לשבור שמאלה, ואז צפירה חזקה - - הוא נבעת אז בראותו כי הוא עומד להתנגש עם הגיפ, מיד פנה ימינה ועצר.

מי הוא שצר לו? הגיפ? הוא שחזר את הצפירה וזו לא היתה צפירה רגילה של רכב!!! ?

הא הפך בדעתו בעניין חזרו והפכו, ולבסוף נרגע והמשיך בנסיעה. הוא עצר את הקלטת שהמשיכה להשמע בחלל הריק, החזירה לאחור והקשיב. לפתע שמע שוב את הצפירה... מתוך הקלטת...

עשר שנים קודם לכן כאשר אמר רבי דן את שיחתו, חלפה מכונית ברחוב הסמוך וצפירה בחוזקה. ודאי המאזינים לשיעור התרגעו על כך, אולם הייתה לכך סיבה משמים - צפירה זו הצילה עשר שנים אחר כך חיים של יהודי,

עז בעלת שני ראשים

שלמד בדרכים ועסק בתורה...

יהודי יקר, קבע עיתים לתורה עוד היום. טלפן עכשיו למוקד מאורות הדף היומי, לבירור השיעור הקרוב לאיזור מגוריד.

.....
המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין,
או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל,
מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי,
ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
כתובת: ת.ד. 471 בני ברק פקס: 03-570-67-93
mendelson@meorot.co.il
.....

בברכת התורה העורך

פנינים

מדוע הנזקק לרופא לעמיק דומה הרי הוא מברר על טיבו קודם לכן, ואילו הטס באוירון אינו מברר על טיב הטייס? - מפני שעל הטייס ועל אחריותו אין צורך לברר, הוא טס עם הנוסעים גם כן... אמור מעתה, אילו הרופא היה חש כנמצא עם החולה, לא היה צורך לברר אף עליו... ("תורת היולדת" ח-ג).

דף כב/ ויברא אלוקים את האדם בצלמו
מהות האדם

"ויברא אלוקים את האדם בצלמו" (בראשית א/כז). **פסוק** זה, אמר הסבא מסלבודקא זצ"ל, אין לעבור עליו בהיסח הדעת! כאן כתוב הכל: שהאדם אינו רק חומר וגוף, יש בו התגלות אלוקים של ממש. תעודתו ומטרתו היא לרום את נפשו עד שהדמיון בינו לבין קונו יתעצם וילך! האדם אינו יצור פשוט כל עיקר...

דף כמא/ע כאן הבאנו רבי יצחק לרבי זיאלדנאו ואלאנך **שליטה על הפה**

גמרתנו מספרת, כי ניסו להביא את רבי זיאל לדי שחוק, אך הוא לא גיחך, מפני שאסור לאדם שימלא פיו שחוק בעולם הזה, והוא החמיר על עצמו (ראה רש"י).

סיפר אחד מתלמידי הגאון רבי אליהו לאפיאן זצ"ל: עיתים הוא היה מדבר בליצנותא דעבודה זרה, עד כדי שהשומעים היו פורצים בחזק רם ומתגלגל. אפס, הוא עצמו נותר תמיד רציני וחיך לא עלה על שפתיו.

ניכר היה שעמל לרסן את עצמו לשעבד את פיו לרצונו... ("לב אליהו", א-14).

דף כד/ ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו תנות עור וילבישם **מדוע תנות עור דוקא?**

"ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו תנות עור וילבישם" (בראשית ב/כא). **מדוע** דוקא תנות עור?

הגאון הרומניאני זצ"ל ביאר זאת בדרך מחודדת: אילו היה מלבישם בגדים אחרים, היה עליהם לברך ברכת שהחיינו לפני לבישתם, והרי לא היו לבושים! לפיכך, הלבשים תנות עור, שעל בגדי עור, כידיע, אין מברכים "שהחיינו"... ("צנפת פנחנ").

דף כה/ וכגבניה תקפיאני

"אשר יקרה עובר"

בסוף ש"ס וילנא קידושין נדפסה "הערת גאון אחי" המיישב תמיהה של הרא"ש. הרא"ש תמה על נוסח ברכת פדיון הבן "אשר קדש עובר ממעי אמו", וכי בכור קדושה יש בו? אפשר, מעיר אותו גאון, שיש להגיה "אשר יקרה עובר ממעי אמו". סדר הברכה מותאם לסדר יצירת האדם, לפי סדר פסוקי איוב המצוטטים בסוגיותנו. והנה את הפסוק (איוב ו/ו) "וכגבניה תקפיאני" מתרגם בתרגום יונתן: "והנה גובנין קרשתא יתיי", נכון, איפוא, לומר, "אשר קדש עובר ממעי אמו"...

דף כז/ מלא תרודו רקב

עצם התחייה

כתב בעל "מטה משה" (סי' תקי"ג) בשם "חכם אחד מקובל": **"האדם** מייסוד השמים מחדר כבד ולמעלה, ומשם ולמטה מייסוד הארץ. ומייסוד השמים נשאר עצם אחד שאינו כלה, יש אומרים שהוא עצם התחתון שבשדרה, וקראוהו חז"ל מלא תרודו רקב... וזה העצם נשאר עד התחיית ואז טל התחייה חל עליו".

דף כז/ הוה יתיב רב עובדיה קמיה

מקורו של המסרק...

סיפר הגרמ"מ שלזינגר שליט"א.

באופן שהיו לו ב' גופין כלילין בחד רישא" - שני גופים כלולים בראש אחד. "וואשתומם על המראה, וחשבתי אולי זוהי השסועה שאסרה התורה כמו שנאמר במסכת נדה, שהיא בריה שיש לה שני גבין ושני שדראות".

בעל חיים דמוי חזיר עם שסע בגבו: מעניין לציין, את דברי המלבי"ם (שמיני ע"ג), המתאר בשם חכמי הטבע, כי באמריקה הדרומית מצוייה חיה שיש בצורתה דמיון לחזיר, היא מעלת גרה ושוסעת שסע פרסה - סימני הטהרה, ושסע בעובי אצבע יש לכל אורך גבה. לדעת רב, הסובר שאין בריה שכזו בנמצא, צריך לומר, אומר המלבי"ם, כי דמוי חזיר זה אינו נחשב בעל שני גוויים ושתי שדראות, מפני שהשסע הוא חיצוני בלבד ואינו עמוק.

דף כז/א חמשה שיעורין טפח

"טפח" - מה הוא?

סוגיותנו מונה מספר רב של שיעורי תורה התלויים בשיעור "טפח". הטפח מוזכר כבר בתורה, כמידת כלי המשכן - "ועשית לו מסגרת טפח סביב" (שמות כה/כה), והוא מהווה בסיס לשיעורים רבים, מן התורה ומדרבנן.

פעולת 'טיפוח': חז"ל התבטאו במספר מקומות במונח "טפח של כל אדם" (מנחות מא/ב ועוד). הטפח הוא, איפוא, מידה טבעית, כפי שכזית, ביצה, ואמה הן מידות שנקבעו על פי מונחים שימושיים. טפח זה מה הוא? ובכן, הטפח הוא שמה של פיסת היד. הכאת כף אל כף מכונה 'טיפוח' - "אין מטפחין" בשבת (ביצה לא). כמו כן פעולת איסוף שמן בכף היד מכונה 'לטפח' (תרומות פרק י"א מ"ו, ור"ש שם).

ארבע אצבעות וארבע אגודלים, היינו הך: הבנה זו מיישבת נידון סבוך. בראשונים מבואר, כי הטפח הוא כרוחב ארבע אצבעות היד (רש"י בסוכה זא, רד"ק בספר השרשים ערך טפח, ועוד), ואילו בגמרא (מנחות מא/ב) נאמר, כי הטפח הוא ברוחב של ארבעה אגודלים. ארבעה אגודלים, יודע כל אחד, רחבים יותר מארבע אצבעות. ברם, לאחר שהתברר כי 'טפח' הוא שמה של כף היד, ניתן לבאר, שכוונת הראשונים היא לארבע אצבעות במקום חיבורן לכף היד, שם רוחבן זהה או לכל הפחות דומה לרוחב אגודל ("מידות ושיעורי תורה", פ"ה סעי' י"ז).

הטפח רחב מארבע אצבעות: אכן, ה"טור" (או"ח סי' תקפ"ו) מוכיח מסוגיותנו, כי הטפח רחב מארבע אצבעות. שהנה, גמרתנו אומרת, כי שיעורו של השופר הוא "כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן טפח"; הרי לנו, כי הטפח רחב מארבע אצבעות, מפני שיש לראות את השופר משני צידי האצבעות הלופפות אותו.

אולם, קביעה זו נסתרת, לכאורה, מגמרא מפורשת במסכת מועד קטן (כב/ב) האומרת, כי שיעור קריעה על המת הוא טפח, שנאמר, "ויחזק דוד בבגדיו ויקרעם" - ואין אחיזה פחות מטפח". הרי לנו, כי הבד הנתפס בארבע אצבעות קרוי טפח, גם בלא השוליים - כמוכח לגבי שופר. מה הוא, איפוא, טפח?

ההבדל בין אחיזה לבין תפיסה: הגאון רבי זאב בן אריה זצ"ל, אביו של רבי ישראל מסלנט זצ"ל, מיישב זאת (בחידושיו כאן) בתירוץ מבריק: יש אחיזה ויש אחיזה. באחיזה בעלמא, אחיזה רגילה, אין ידו של אדם אוגדת באצבעותיה אלא מעט פחות מטפח, זו היא אחיזה שופר. אולם, כאשר אדם אוזו בבגד בחזקה לצורך קריעתו, בעל כורחו הוא תופס בו בבגד מעט יותר, לשם משיכתו בחוזקה, ונמצא שהבגד הכנוס בין אצבעותיו ארוך כדי טפח שלם.

שיעור הטפח במידות זמננו: שיעור הטפח במידות זמננו הוא 9.6 ס"מ לשיטת ה"חזון איש" זצ"ל ("שיעורין של תורה"), 8 ס"מ לשיטת רבי חיים נאה זצ"ל ("שיעורי תורה" עמ' רמ"ט), ויש המקטינים את השיעור עד לכדי 7.6 ס"מ ("מידות ושיעורי תורה" שם, סעי' י"ח).

דף כז/ב מת שנשרף

דינו של אפר המת

לאחר שואת יהודי אירופה, התעוררו שאלות הלכתיות רבות, קשות מנשוא, ביניהן השאלה המצמררת הבאה, מפיו של יהודי ניצול שואה: "עברתי דרך עיר קובל שבוחלין, עיר שהיתה פעם עיר ואם בישראל וכעת דרכי קובל אבולות. פה עומד שומם ובודד חצר האדמו"ר מטריסק שאליו נהרו חסידים מכל קצוי והלין ופולין. ובתוך החצר עומד בית המדרש סגור ומסוגר. כשהצצתי דרך החלון נרתעתי לאחורי - כותלי בית המדרש השטופים בדם הוכיחו שפה צבר האויב את קהלת קובל ופה במקום זה קידשו שם שמים וקבלו עליהם את הדין.

ופתאום צינה אחזתני וחרדת קודש עברה בכל אברי, ראיתי בפנה מזרחית צפונית חרות וכתוב בדם: נקום נקמת ה', המלה לא נגמרה, באמצע הכתיבה יצאה נשמתו הקדושה של הכותב בדמי לבו צואתו האחרונה. עמדתי כמאובן ושפתי נעות מבלי משים ריבונו של עולם, נקום נקמת דם עבדיך השפוך. ופתאום הרגשתי נגיעה בכתפי, נפנתי לאחורי ולפני עמד יהודי, היהודי היחידי שנשאר שכול וגלמוד בעיר קובל, ובתוך השיחה נשאלתי ממנו שאלה זו.

ליטול אפר הקדושים לקבורה בארץ ישראל: היות שהוא מתכוון לעזוב את עיר הדמים בה נשרפו ונהרגו כל בני משפחתו, הוא רוצה לקחת אתו מערמת אפר של הקדושים שנשרפו אחר כך בחצר בית המדרש, ובתוכם היו בני משפחתו כדי להביאם לארץ אבותינו... אבל כיון שהוא כהן הוא מסתפק אם מותר לו לקחת את אפרם של הקדושים הללו" (השאלה הובאה בשינויי לשון קלים, בשו"ת "פסקי עוזיאל", שאלות הזמן סי' ל"ט).

התשובה לשאלה זו, ברורה, לכאורה. משנה מפורשת (אהלות פ"ב משנה ב') מובאת בסוגייתנו, ובה נאמר, כי אפר המתים אינו מטמא, וכך נפסק להלכה (רמב"ם הל' טומאת מת פ"ג הל' י', שאלת יעב"ץ ח"ב סי' קס"ט, הובא ב"יתחי תשובה" יו"ד סי' שס"ט ס"ק ב'), שכן רשאי לקבור אפר של מת, אף על פי שיש ישראלים שיעסקו בכך, שכן, אפר של מת אינו מטמא. **אפר של גוף שלם, מטמא:** אולם, בגמרתנו מבואר, כי הדברים אינם פשוטים כל עיקר, והריטב"א וראשונים נוספים כתבו, כי להלכה, אפר מת של כל המת מטמא, רק אפר של חלק מגופו של המת, אינו מטמא. לפיכך, כתב בספר "טעם ודעת" (מהגר"י פישחוף שליט"א על הרמב"ם שם), כי במקרה זה, על הכהן להמנע מקבורת האפר ולהניח לישראלים לעסוק בכך. [כל האמור, הוא כאשר שילדת המת אינה קיימת, אם השילדה קיימת, האפר מטמא בכל מקרה]. **הרמב"ם - "זה האפר במדרגת הגוף"!!!** ברם, לשונו הסתומה של הרמב"ם, טרדה את מנוחתם של מספר תלמידי חכמים, שכתב הרמב"ם (בפ"י המשניות שם): "חכמים שמו זה האפר במדרגת הגוף, כי כאשר נשרף יצא מדין המתים". החלק האחרון של דבריו, מובן היטב - הנשרף אין לו גוף כלל, ממילא אינו 'מת', ולפיכך אינו מטמא. אולם, מה כוונת הרמב"ם באומרו "חכמים שמו זה האפר במדרגת הגוף", דומה כי רוח הדברים סותרת להבנתנו, כי האפר אף אינו 'מת', ואילו במילים אלו הרמב"ם הלישי דמות של גוף על האפר! אחרונים רבים ניסו את כחם להעמיד את דברי הרמב"ם על מקומם, ביניהם בעל ה"צפנת פענח" (תניינא עמ' 22, 111 ועוד) אשר טען, כי אפר של אדם מת מטמא, משום שהטומאה אינה פורחת עם שריפתו, ולא ביטלה המשנה דין טומאה כי אם מאפר של אדם שנשרף בחייו. לכך התכוון הרמב"ם "חכמים שמו זה האפר במדרגת הגוף, כי כאשר נשרף יצא מדין המתים". כלומר, הוא מעולם לא הפך לגוף מת, ולפיכך לא שרתה עליו טומאה כלל. אך בעל "שרידי אש" זצ"ל (שו"ת ח"א סי' קפ"א) תמה בכפליים. ראשית, הן לא יתכן שכל גופו של האדם יהפוך לאפר בעודו בחיים, שהרי במהלך השריפה הוא נופח את נשמתו, ואם כן, אין בנמצא אפר מת שעליו נפסק כי אינו מטמא נבית מדרשנו העירו, כי גם אבר שנקטע מאדם מטמא. מעתה, ניתן להעמיד את המשנה באדם חי שאחד מאיבריו נשרף והפך לאפר, והמשנה קובעת שאפר זה אינו מטמא. בנוסף לכך הוא מוכיח מסוגייתנו, כי אפר המת אינו מטמא. בגמרתנו מבואר, כי יש שתי אפשרויות שמת ייצא מפתח המקום שבו הוא שוהה, בלא שטומאת מת תעבור דרך הפתח. א. שאיבריו יופרדו זה מזה כך, שאין באחד מהם שיעור כזית הדרוש לטומאה. ב. שהמת יישרף. הרי לנו, כי אפרו של מת שנשרף אינו מטמא. **ה'תיקון' שהפך את הפירוש על פניו:** ואילו בעל ה"מלמד להועיל" (שו"ת יו"ד סי' קי"ד) טען, כי מקור הטעות בעת העתקת דברי הרמב"ם מן השפה הערבית ללשון הקודש. במקור היה כתוב "סגוף", שפירושו סיד. כלומר, הרמב"ם כתב, כי האפר הוא במדרגת הסיד, שאינו מטמא. והמעתיק 'תיקן' וכתב 'הגוף' תחת 'סגוף'...

לאחר שנים הופיע תרגומו של הרב קאפח על פירושו של הרמב"ם על המשנה, והוא מתרגם: "גבס". אין, איפוא, כל תמיהה.

בשורה טובה ללומדי הדף היומי
יצא לאור במהדורה מפוארת הספר החשוב
"מים חיים" על מסכת נדה
מהגאון המפורסם רבי חיים יהודה דייטש זצ"ל
דמו"צ מאקאווא בעמח"ס אהבת חסד וס"ס
ניתן להשיג בטל. 03-5797966
ובחנויות הספרים המובחרות

לרגל לימוד מסכת נדה
יצא לאור קונטרס
"מאורות הטהרה"
ובו קיצור הלכות נדה
ויסודות הטהרה
נערך ע"פ ספר יסוד הטהרה
יו"ל ע"י "מאורות הדף היומי"
הקונטרס יחולק חינם למגידי השיעורים
במשרדי "מאורות הדף היומי"
בני-ברק: טל. 03-6164725
ירושלים: פל. 050-6750953
אשדוד: טל. 08-8675902

לעילוי נשמת

הר"ר **מנחם עזריהו** ז"ל
בן הרב יצחק הכהן זצ"ל
נלב"ע ג' בשבט תשנ"ח
ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

הר"ר **שלמה בירנבוך** ז"ל
ב"ר אלימלך ז"ל נלב"ע כ"ח טבת תשל"ה
ומרת **שושנה ריזל בירנבוך** ע"ה
ב"ר שלמה ז"ל נלב"ע ב' טבת תשנ"ו
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **הינדא פרומר** ע"ה
ב"ר אלכסנדר אפרים ז"ל
נלב"ע כ"ט טבת תש"ס
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **בילא עצינוני-טימברג** ע"ה
ב"ר ישראל ז"ל
נלב"ע ליל שבי"ק ר"ח שבט תש"ס
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **חנה פיגא גוטסגנדה** ע"ה
בת הר"ר בנימין דוד ז"ל
נלב"ע ג' שבט תשנ"א
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחה ע"י נכדה ידידינו הר"ר שאול
חסדיאל ומשפ' שיחיו-בני ברק

בעוד כשבעה שבועות
יצטרפו אלפי לומדים חדשים
ללימוד מסכת "ברכות".
זו ההזדמנות שלך לרכוש
שותפות בדף הגמרא לע"נ יקירך ז"ל.
ובזכות זה תרבה תורה בישראל

**מסכת ברכות
הזדמנות מיוחדת**

לפרטים והרשמה במשרדי "מאורות"
טל. 03-6164725 פקס. 03-5780243

"הדף שלך לנצח"

הזדמנות

תקליטור
"מאורות הש"ס"
על מסכת נדה
דף כ"ב - ל"ט
לצפיה + MP3

1-700-500-151